

Naturskyddsföreningen

Eskilstuna

20220331

Eskilstuna kommun
Kommunstyrelsen
Eskilstuna

Remissyttrande gällande Klimatprogram Eskilstuna

Vi avger härmed detta remissyttrande gällande *Klimatprogram Eskilstuna*. I ett kommande remissyttrande ges en remiss på *Kommunkoncernens plan för klimatet*.

Sammanfattande slutsats och förslag om Klimatprogrammet för Eskilstuna

Klimatprogrammet kommer i nuvarande utformning inte alls att kunna uppnå nödvändiga utsläppsmål för geografiska Eskilstuna

Klimatprogrammet för geografiska Eskilstuna (koncernkoncernen exkluderad) innehåller många intressanta begrepp och resonemang. Del- och etappmål saknas dock för alla sektorer och fokusområden, liksom tidplaner och resurs-och hjälpresurser. Att lämna till individer och organisationer att utan omfattande hjälp och samverkan själva ange relevanta mål och utforma effektiva strategier och planer för så stora och snabba utsläppsminskningar är helt verklighetsfrämmande. Programmets innehåll och angreppssätt avslöjar att programmet styrgrupp och författare saknar grundläggande kunskaper om effektiva förändringsprocesser med respektfull och ömsesidig påverkan och tillhörande kommunikationsplaner, se mer nedan. Det finns därför ingen möjlighet att individer och organisationer i geografiska Eskilstuna utanför kommunkoncernen (utom kanske de största företagen) vill och kan minska sina utsläpp så snabbt och omfattande som krävs.

Erbjudande

Undertecknad förening erbjuder sig att i en respektfull och konstruktiv anda samverka och bidra till att Klimatprogrammet förverkligas vad gäller utsläppen. En förutsättning för att ägna vår ideella tid till detta är att nödvändiga del- och etappmål inom olika fokusområden liksom att åtgärder kommer att formuleras. Vi kan också bidra till prioriteringsprinciper och att identifiera klimatrelaterade områden. Dessutom kan vi bidra med våra kunskaper om effektiva förändringsprocesser. Vi har också en omfattande idébank i sammanhanget med benchmarking gällande kommuner och klimat.

Det övergripande målet är delvis redan överspelat

Det angivna övergripande klimatmålet är att både kommunkoncernens och geografiska Eskilstunas övriga territoriella utsläpp ska reduceras med 80 % till 2030. Man har angivit att utsläppen då måste minska med 16 % per år. Samma mål tycks gälla de konsumtionsbaserade utsläppen. I stort sett ingen svensk kommun har under ens ett enstaka år hittills lyckats med en så stor territoriell utsläppsminskning. Snittet ligger historiskt på omkring 2 %. Eftersom koldioxidbudgeten för kommunens territoriella utsläpp, vad vi förstår, baseras på att en sådan utsläppsminskning ska ha startat redan 2021 och Eskilstuna inte kommer igång förrän tidigast 2023, innebär det att utsläppsminskningarna måste bli åtminstone 20 %/år istället (enligt bl.a. Klimatkollen) för att målet 80 % minskning till 2030 ska kunna nås. Hur detta övergripande mål nås och drastiska utsläppsminskningar ska översättas till relevanta delmål nås kommunens alla aktörer utanför kommunkoncernen är dock en gåta.

En enorm omställning krävs med styrning, motivation och metoder för detta – det är bråttom!

För att omställningen ska ha någon chans att lyckas måste programmets insatser ha stor insikt om vad som gör att människor och organisationer uppåddar förändringsvilja och kunskaper om hela klimatproblematiken för att de ska välja rätt mål och vidta effektiva tidsatta åtgärder. Programmet lämnar dock individer och organisationer helt ensamma med att själva sätta sina klimatmål och utforma åtgärder och är i nuvarande utformning helt orealistiskt.

Bakgrund

Den gamla klimat- och energiplanen från 2012 omfattade både kommunkoncernen och geografiska Eskilstuna, och hade för den tiden framsynta och ambitiösa mål och åtgärder per sektor. Den verkar ha uppföljts först sporadiskt och efter 2016 inte alls, vad vi förstår. I augusti 2021 skrotades den helt och man började om från början, oklart varför. Kommunkoncernen har dock fått en ny klimatplan. De flesta kommuner som haft klimat-, miljö- och eller energiplaner har valt att uppdatera dessa. *Värdefull tid har gått förlorad vad gäller att snabbt börja minska koldioxidutsläppen för geografisk Eskilstuna.* Av icke redovisade skäl har kommunen valt att inte skicka ut den kraftigt omgjorda och till delar ofullständiga klimatplanen för kommunkoncernen på remiss. Det är kommundemokratiskt felaktigt. Som invånare eller i en organisation har vi all rätt att delta i och påverka denna process, eftersom vi alla berörs av kommunkoncernens aktiviteter på olika klimatpåverkande områden. Därför har vi valt att oombedda, skriva en remiss också för denna, som skickas in senare.

Arbetsgång och samverkan under framtagningsprocessen

Under denna process och i Klimatprogramtexten verkar det som man enligt egen utsägo haft en omfattande samverkan gällande klimatarbetet i kommunen med föreningslivet, bl. a de ideella föreningarna i kommunen. Det stämmer inte, i alla fall inte vad gäller Naturskyddsföreningen Eskilstuna. Vi har värdefulla kunskaper om bl. a Agenda 2030-målen och implementeringen i kommunen och om förnybar energi, miljökonsekvenser och biologisk mångfald. Vi har dessutom kunskaper om och erfarenheter av påverkans- och samverkansarbeten samt erfarenheter av kommunalpolitiskt arbete inom dessa områden. I olika sammanhang har vi förstått att kommunens intresse för de ideella föreningarna mest ses som redskap i klimatarbetet och förväntas informera och påverka sina medlemmar om Klimatprogrammets innehåll och förhoppningar om invånarnas agerande i klimatfrågan. För det första är detta en grav missuppfattning om vad som är ideella föreningars uppgifter. För det andra är det helt meningslöst att gå ut med ett så vagt icke mål- och åtgärdspreciserat förslag. Det är inte föreningarnas uppgift att vara megafoner för kommunen. För det tredje avslöjar det en stor okunskap eller (nonchalans) om effektivt förändringsarbete.

Biogena utsläpp som ofta förtigs eller definieras bort

Utsläppen från biobaserade bränslen påstås felaktigt inte ha några koldioxidutsläpp. Det är sedan länge en myt som ICCP, EU och alltfler i Sverige inser. Nyligen offentliggjorde Naturvårdsverket en beräkning över de totala utsläppen från landets biogena förbränning vilket landar på *50 miljoner ton koldioxid per år*. Av detta står kraftvärmeverken för *16 miljoner ton*. Enligt aktuell systemomfattande forskning ger totalt sett nya kalhyggen en negativ kolbalans på många miljoner ton i Sverige, trots skogsindustrins hävdande av

motsatsen. Det krävs alltså av skogsbruket att färre träd avverkas via färre kalhyggen och övergång till andra avverkningsmetoder som är biologiskt hållbara.

Biobränslen till kraftvärmeverk och andra bioeldade kraftverk orsakar därför totalt sett negativa kolbalanser. Biobränslena måste därför kraftigt begränsas genom att dels användningen minskar via energieffektiviseringar hos fjärrvärmeverkens *kunder*, dels genom att solvärme, värmelagring och bergvärme utnyttjas.

På liknande sätt måste ifrågasättas tillskott av biodrivmedel för fordonsdriften i bl. a Eskilstuna. Vilket ansvar tar kommunen för att förmedla detta till ägarna av bensin- och dieseldrivna fordon?

Kommunspecifik kartläggning av ovanstående stora utsläppskällor i Eskilstuna (från skogs- och jordbruket och våtmarkerna) saknas, förutom värmeverkens, även om de senare sedan räknas bort.

”Förflyttningar utifrån utsläppssektorer” och Panoramaverktyget

Dessa begrepp och verktyg är närmast obegripliga/oläsliga och måste kraftigt modifieras till pedagogisk och användbar form.

Stöd för klimatomställning

På detta viktiga område nämns en mängd idéer som olika aktörer antas behöva. Den främsta invändningen är här att stödet i huvudsak är passivt, dvs. aktörerna förväntas själva veta var, när och hur de ska söka stöd och för vilka typer av klimatåtgärder. Det krävs enligt forskningen för effektiv kommunikation helt annan *proaktiv, skräddarsydd och uppsökande systematisk påverkande och stödjande kommunikation och stöd*. Om digitalt stöd ska användas, ska det vara mycket användarvänligt och relevant för olika aktörers utsläppsområden.

Unik, ineffektiv och ovetenskaplig avgränsning av klimatarbetet

*Klimatprogrammet gör en mycket snäv avgränsning av Agenda 2030 målen till att endast omfatta ett, Mål 13. I stort sett alla andra kommuners klimatplaner gällande respektive geografiska område involverar många av de Agenda 2030 samverkande målen och/eller de 17 nationella miljömålen eller behandlar parallellt social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Många tunga instanser som ICCP, EU, Naturvårdsverket och många kommuner pekar på att klimatarbetet måste drivas i samverkan enligt ovan. Som enda kommun vi sett har klimatprogrammet, trots egna påståenden om vikten av sådan samverkan, avgränsat arbetet till att endast omfatta ena delen av Agenda 2030 Mål 13 om att bekämpa klimatförändringarna. Den andra delen av Mål 13 gäller de nu, som alla inser, oundvikliga negativa konsekvenserna, *klimatanpassning*. Det har programmet aktivt valt bort. Klimatprogrammet är i ovanstående hänseenden inte bara ovetenskapligt grundat, utan kommer dessutom att bli ineffektivt och till stora delar oanvändbart.*

Prioriteringsmodell saknas för snabba och effektiva utsläppsminskningar

För att snabbt kunna komma igång och effektivt få igång stora minskningar av utsläppen från olika sektorer och typer av verksamheter, behöver inte bara storleken på territoriella och konsumtionsutsläpp kartläggas. Det är också mycket viktigt hur snabbt ett genomförande tar. Hänsyn måste tas till kostnader och andra resurskrav, direkt och indirekt rådighet och påverkbarhet liksom andra förutsättningar för att snabbt förverkliga minskningen. Järfälla och Umeå kommuners klimatplaner tar t ex upp prioriteringar. *Energieffektivisering* är exempel på enkla åtgärder som snabbt kan genomföras och är förhållandevis billiga, men där kommunens möjlighet att påverka är begränsade. Samma

gäller för installation av *solceller* omfattande icke kommunala aktörer. *Köttkonsumtion* står för en betydande del av utsläppen. Minskad köttkonsumtion kan, via kommunägda verksamheter (t ex skolor) och upphandling, påverka både direkt t ex skolelever och indirekt deras familjer på ett snabbt och billigt sätt. Många kommuner tar upp detta i sina klimatplaner. Förändring i klimatvänlig riktning av *transportsystemet* är extremt betydelsefullt ur utsläppssynvinkel, men tar lång tid och har för kommunens del begränsad direkt rådighet. Här finns utrymme för innovationer, vilket många kommuner visar prov på i sina klimatplaner.

Många viktiga fokusområden finns med, men andra viktiga saknas eller behandlas ytligt

Kommunen har förvisso tagit upp 5 viktiga fokusområden. Det är bra att *återvätning av dikade torvmarker*, *förbättring av odlingsmetoder inom jordbruket* nämns, liksom att *öka mängden grönytor och träd* och *ansvarsfullt skogsbruk* (vad det nu är) tas med, men hur och när berörs knappast alls.

Programmet vill öka takten *gällande energieffektivisering*, vilket är bra, se ovan. Samtidigt vet vi att detta område ständigt nedprioriterats genom åren av stat och kommuner, trots dokumenterat goda erfarenheter.

Konsumtionsbaserade utsläpp

Dessa är *nära 3 gånger större* än kommunkoncernens utsläpp. Av dem är 60 % eller 5 ton koldioxid i snitt per invånare och år. Att dessa tas på allvar har sent omsider gått upp för regering och myndigheter och nu kommer det att krävas konkreta mål och åtgärder på kommunal nivå för att också dessa utsläpp ska sänkas lika mycket som de territoriella. Att en viss dubbelräkning sker med de territoriella utsläppen är ingen ursäkt för att inte göra något åt de konsumtionsbaserade utsläppen.

Dessa utsläpp borde alltså ha högsta prioritet. Vad gäller utformning av tidsatta delmål och åtgärder samt nödvändiga kommunala insatser och kommunikationsplaner för att motivera och hjälpa kommuninvånarna med de enorma reduktionerna av sina utsläpp, har kommunen endast följande verklighetsfrämmande och direkt felaktiga uppfattning att komma med: ” Respektive aktör och verksamhet har bäst förutsättningar att identifiera vilka aktiviteter som ger störst effekt både på kort och lång sikt, samt bäst förmåga att tillsammans med andra nå innovationshöjd inom sina områden”.

Uttalandet förutsätter alltså att aktören ifråga har tillräcklig kunskap om sina egna utsläpp, att formulera sina mål, hur lätta de är att påverka och själv kan bedöma kostnader, sideffekter och koppling till sin övriga verksamhet och vet vad hen kan få för hjälp av kommunen. En vanlig reaktion vi möter bland medlemmarna kan tvärtemot oftast sammanfattas ungefär så här: ”Jag är mycket oroad och vill verkligen göra något, men jag har ingen aning om vad som är viktigast och vad det kostar och hur en eventuell åtgärd ska genomföras.”

Programmets bedömning av aktörernas förmåga och vilja att genomföra de nödvändiga drastiska utsläppsminskningarna strider inte bara mot vad andra kommuners klimatplaner antar. De är inte vetenskapligt grundade och dessutom helt verklighetsfrämmande.

Kommunikationsstrategi och-plan

Programmet har inte heller någon *kommunikationsstrategi och-plan*, i motsats till de flesta kommuner, bl. a Tidaholms, Malmös, Stockholms och Lunds kommuner. Därmed sviks kommunens medborgare och aktörerna utanför kommunkoncernen. Då kommer helt enkelt de konsumtionsbaserade utsläppsminskningarna inte att bli av.

Fokusområden som saknas eller behandlas mindre tillfredsställande

Livsmedel och matsvinn

Köttkonsumtionen är den tredje största posten i de konsumtionsbaserade utsläppen. Minskad köttkonsumtion är därför ett viktigt område. *Matsvinnet* svarar för mycket stor onödig förbrukning av naturresurser med åtföljande klimatrelaterade utsläpp. Kasserad utgången mat läggs tillsammans med sina förpackningar. Påverkan på livsmedelsaffärer och konsumenter kan ge stora effekter på detta svinn, liksom att inte kasta mat efter måltider i olika sammanhang. Här finns stora påverkansmöjligheter på kommuninvånarna som programmet inte tar tillvara.

Upphandling

Genom sin roll som stor inköpare av olika slag av produkter såsom biobränslen, livsmedel, byggmaterial och av tjänster har kommunen stora möjligheter att billigt och snabbt se till att leverantörerna av dessa i sin tur ser till att deras koldioxidutsläpp kopplade till dessa produkter kraftigt minskar. Eftersom invånare och organisationer i kommunen också ofta använder sådana produkter och tjänster, kommer sådana kommunala upphandlingsinitiativ att kunna bidra till minskningar av de konsumtionsrelaterade utsläppen. Detta stora viktiga område prioriteras av de flesta kommuner.

Naturskyddsföreningen Eskilstuna

Sten Ullerstad, ordförande